

РЕЙ БРЕДЪЪРИ МАШИНА ЗА КИЛИМАНДЖАРО

Превод от английски: Нели Константинова, 1982

chitanka.info

Пристигнах с камиона рано-рано сутринта. Бях карал цялата нощ, защото в мотела така и не можах да заспя, та реших, че е по-добре да продължа и стигнах сред хълмовете и възвишенията до Кечъм и Слънчевата долина тъкмо по изгрев слънце, доволен, че мисълта ми беше заета с шофирането.

Влязох в самото градче, без изобщо да погледна оня хълм. Опасявах се, че погледна ли го, ще сбъркам. Много беше важно да не поглеждам гроба. Поне такава чувство имах. А трябваше да се осланям на усета си.

Паркирах камиона пред една стара кръчма и се поразходих из града, разговорих се с няколко души и подишах сладкия чист въздух. Открих един млад ловец, но не беше това, което ми трябваше — разбрах го, щом поговорих две-три минути с него. Открих един много стар човек, но и той не беше по-добър. После открих един ловец на около петдесет, тъкмо какъвто ми трябваше. Той разбра или усети какво точно търсех.

Поръчах му една бира и се заговорихме за разни неща, после го почерпих още една бира и отворих дума какво правя тук и защо исках да говоря с него. Замълчахме известно време, а аз чаках, без да показвам нетърпението си, чаках ловеца сам да измъкне миналото, да заговори за ония дни преди три години, за едно пътуване към Слънчевата долина и какво е видял и знае за човека, който бе седял някога в този бар, пиел си е бирата и е говорил за лов или пък е тръгвал нататък на лов.

Най-после, загледан в стената така, сякаш тя бе шосето и хълмовете, ловецът се покашля и заговори с тихия си глас.

— Тоя старец — каза той. — О, тоя старец на пътя. О, горкия стар човек.

Аз чаках.

— Все не мога да го забравя тоя старец на пътя — каза той, загледан сега в чашата си.

Отпих малко от бирата, не ми беше добре, почувствах се и аз самият много стар и уморен.

Когато мълчанието се задържа доста, извадих една карта на местността и я разгърнах на дървената маса. В бара бе тихо. Беше предиобед и нямаше никой освен нас.

— Тука ли най-често го виждахте? — попитах.

Ловецът докосна картата на три места.

— Обикновено го виждах да минава оттук. И ей там. После свиваше направо оттук. Горкият старец. Все ми се искаше да му кажа да не минава по пътя. Но не исках да го засегна или обидя. На такива хора не можеш да говориш разни там неща за пътищата и че можело да пострада. Пък пострада ли, значи тъй е трябвало. Решаваш, че това си е негова работа и караш нататък. О, но пък стар беше вече накрая.

— Беше — съгласих се аз, сгънах картата и я прибрах в джоба си.

— Ти да не си някой от ония вестникари? — попита ловецът.

— Не точно от *ония* — отвърнах.

— Не че исках да те меся наедно с тях — рече той.

— Няма нужда от извинения — казах аз. — Да речем просто, че бях един от читателите му.

— А-а, читатели той имаше бол, всякакви читатели. Че и аз даже. Дето книга от дъжд на вятър пипвам. Ама неговите съм пипвал. Мичиганските разкази май че най ми харесват. За риболова. Аз мисля, че разказите за риболова ги бива. По моему, никой друг не е писал така за риболова и едва ли някога ще напише. И за борбите с бикове си ги бива, не ще и дума. Ама то това малко далечко се пада. Някои кравари ги харесват, че то цял живот са покрай животните. Бикът си е бик, дали тука или там — все е един, мисля си. Знам един кравар, дето все за биковете четеше в испанските разкази на стареца, четиридесет пъти ги е чел. Да рече, може вече да иде там да се бори с тях, честна дума.

— Мисля, че на младини — казах аз — всеки от нас, който е чел испанските му разкази за биковете, е имал поне веднъж чувството, че може да отиде там и да се бори. Или поне да потичаш пред биковете рано сутрин, когато ги изкарват, а на другия край да те чака едно хубаво питие и твоето чудесно момиче — там, в дългия край на седмицата.

Прекъснах и тихо се засмях. Защото, без да се усетя, гласът ми бе поел — дали от движенията на устата му, или на ръцете — ритъма на неговата реч. Поклатих глава и замълчах.

— Беше ли вече на гроба? — запита ловецът, очаквайки сякаш, че ще отвърна „да“.

— Не — казах аз.

Това наистина го изненада. Но се постара да не го покаже.

— Всички ходят горе до гроба — каза той.

— Не този.

Той потърси из мозъка си любезен начин да попита:

— Искам да кажа... — рече той. — *Защо не?*

— Защото този гроб е неподходящ — отвърнах.

— То като си помислиш, всеки гроб е неподходящ — рече той.

— Не е така — казах аз. — Има подходящи гробове и неподходящи, точно както има подходящо време да се умре и неподходящо.

Той кимна. Бях стигнал до нещо, което му беше познато или поне усещаше, че е вярно.

— Ами да, познавах такива хора — каза той, — дете умираха просто свършено. То винаги се усеща, когато нещо си е както трябва. Знаех един, седи си на масата и чака вечерята, жена му в кухнята и като идва с голямата паница чорба, той вече умрял, седи си кротко на масата. За нея — лошо, но думата ми е — за него не е ли това добрият път? Ни болести, ни нищо, ами си седиш и чакаш да дойде вечерята и така и никога не узнаваш дошла ли е или не. Като с един друг приятел. Имаше едно старо куче. Четиринайсетгодишно. Кучето беше вече сляпо и немошно. Та реши той накрая да го заведе на лечебницата да го приспят. Качва старото сляпо и немошно куче на предната седалка в колата си. Кучето близва ръката му веднъж. На човека му става ужасно. Подкарва към лечебницата. И по пътя, без звук да издаде, кучето издъхва, умира си ей тъй на предната седалка, сякаш е знаело какво го чака и като е знаело, избрало си е по-добрия път — предало просто дух и толкова. На теб за това ти беше думата, нали?

Кимнах.

— Значи според теб оня гроб на хълма не е гроб на място за човек на място, така ли?

— Горе-долу така — отвърнах.

— И смяташ, че по пътя има най-различни гробове за всички ни?

— Възможно е — отвърнах аз.

— И ако можехме някак да видим целия си живот, щяхме по-добре да си изберем? Там, накрая, като погледнем назад — продължи той, — ще си кажем: дявол да го вземе, *това* е годината и мястото, не *другата* година и другото място, а тъкмо тази година и тъкмо на това място. Така ли ще си кажем?

— Щом трябва или да избираме, или да ни принудят накрая, то по-добре така — отвърнах.

— Добра идея — каза ловецът. — Но на колцина от нас ще им стигне мозъкът? На повечето не ни достигат мозъчните клетки, за да напуснем гуляя, преди да е свършило пиенето. И висим до края.

— Да, висим — потвърдих аз, — за срам и позор.

Поръчахме си пак бира.

Ловецът изпи чашата до половина и забърса уста.

— И какво можеш да направиш с неподходящите гробове? — попита той.

— Да се държиш тъй, все едно че не съществуват — казах аз. — И може би тогава ще изчезнат като лош сън.

Ловецът се засмя кратко, сякаш изхлипа.

— Боже, колко си смахнат. Но обичам да слушам смахнати. Давай, разкажи още нещо.

— Това е всичко — казах аз.

— Ти да не си Възкресението и Животът — запита ловецът.

— Не.

— Или смяташ да кажеш: Лазаре, вдигни се?

— Не.

— Какво тогава?

— Просто ми се иска, макар и твърде късно — отговорих аз, — да се избират подходящи места, подходящо време, подходящи гробове.

— Пий си бирата — каза ловецът. — Ти имаш нужда. И кой дявол те прати?

— Аз самият — отвърнах. — Самият аз. И някои приятели. Десетина души събрахме пари и определихме един от нас. Купихме оня камион въвн, на улицата, и с него прекосих страната. По пътя ходих доста на лов и за риба, за да се настроя подходящо. Миналата година бях ходил в Куба. Предишното лято в Испания. А още по-предишното — в Африка. Та се беше насъбрало доста нещо, над което да размишляваш. Затова избраха мен.

— За какво, дявол да го вземе, какво ще направиш? — настойчиво, едва ли не разгневено запита ловецът, разтърсвайки глава. — Нищо не можеш да направиш. Всичко е свършено.

— Повечето — да — отвърнах. — Ела.

Тръгнах към вратата. Ловецът си седеше. Загледа се в лицето ми, което гореше от огъня на тези мои приказки, и накрая изръмжа, стана, настигна ме и излязохме заедно.

Посочих към бордюра. Двата погледнахме камиона, паркиран там.

— Виждал съм такива — рече той. — Един такъв камион, на кино. Не ловяха ли носорози с такива камиони? И лъвове, и разни такива? Или поне с такива пътуват из Африка.

— Правилно си спомняш.

— Но тук няма къорав лъв — рече той. — Ни носорог, ни газела, ни дявол.

— Няма ли? — попитах.

Той не отвърна.

Стигнах до открития камион и го докоснах.

— Знаеш ли какво е това?

— Оттук нататък си мълча — каза ловецът. — Какво е това?

Потупах бронята един дълъг миг.

— Машина на времето — отвърнах.

Очите му се разшириха, после се свиха, той отпи от бирата, която носеше в едрата си длан. Кимна ми да продължа.

— Машина на времето — повторих.

— Чух вече — каза той.

Обиколи камиона за сафари, после застана насред улицата да го огледа. Мен не ме и поглеждаше. После направи още един пълен кръг около камиона, застана на бордюра и се загледа в капака на резервоара.

— Колко мили вдигаш? — попита той.

— Не знам още.

— Ти нищо не знаеш — рече той.

— Това е първото пътуване — отвърнах аз. — Няма да знам, докато не свърши.

— И с какво го зареждаш това нещо? — попита той.

Аз мълчах.

— И с що за идиотщина го пълниш? — настоя той.

Можех да отговоря: Трябва да четеш до късно нощем, да четеш много нощи почти до сутринта години наред, да четеш нагоре из планините, чак до снеговете, или да четеш следобед в Памплона, или пък да четеш в лодка по течението или извън него — нейде край

бреговете на Флорида. А можех да отговоря: Всички ние имаме пръст в тази Машина, всички ние мислехме за нея и я купихме, изпирахме я, като вложихме в нея обичта си и паметта за това какво ни бяха дали неговите слова преди двайсет — двайсет и пет — трийсет години. Много живот, спомени и обич са вложени тук и те са бензинът, горивото, идиотщината или както щещ го наречи; парижкият дъжд, мадридското слънце, снегът от високите Алпи, димът от пушки в Тирол, блясъкът на светлината по Гълфстрийма, избухването на бомби или избухването на взривените рибни пасажи — това е бензинът, горивото и идиотщината; това трябваше да му отговоря, помислих си, но го оставих неизказано.

Ловецът, изглежда, беше подушил мислите ми — дългите години из лесовете го бяха направили телепат, — защото присви очи и запредъвка моите размишления.

После се приближи и направи нещо неочаквано. Протегна ръка и... докосна... моята Машина.

Положи длан върху нея и я задържа, сякаш за да почувства дали има живот, и одобри това, което усещаше под дланта си. Остана така дълго време.

После се обърна и без дума да каже, без да ме погледне, се върна в бара и седна да пие сам, с гръб към вратата.

Не исках да нарушавам тишината. Струваше ми се, че сега е подходящият момент да тръгна, да опитам.

Качих се на камиона и запалих мотора.

Каква скорост ли? Какво гориво? — помислих си. И подкарах.

Следвах пътя, без да се оглеждам ни наляво, ни надясно. Карах около час, отначало в една посока, после в друга, отвреме-навреме затварях очи за цели секунди, рискувайки да изляза от пътя, да се блъсна някъде и да се разбия.

И в един миг, около пладне, когато слънцето се бе скрило зад облаците, внезапно усетих, че всичко е точно така, както трябва да бъде.

Погледнах нагоре към хълма и едва не извиках.

Гробът го нямаше.

Тъкмо се спусках в малка падинка и видях по пътя пред мен да крачи бавно стар мъж в дебел пуловер.

Намалих хода на камиона за сафари и като се изравнихме, запълзах успоредно с него. Видях, че носи очила със стоманени рамки. Доста време се движехме заедно, сякаш без да се забелязваме. Накрая го повиках по име.

Той се поколеба, после продължи.

Настигнах го и пак повиках:

— Папа.

Той спря и зачака.

Спрях колата и останах на предната седалка.

— Папа — казах.

Той се приближи и застана до вратата.

— Познавам ли ви?

— Не. Но аз ви познавам.

Той ме погледна в очите, изучи лицето и устата ми.

— Да, изглежда, че ме познавате.

— Видях ви на шосето. Мисля, че сме в една посока. Не искате ли да се качите?

— По това време на деня е приятно да се повърви — каза той. — Благодаря.

— Нека да ви кажа къде отивам — казах аз.

Бе понечил да тръгне, но спря и без да ме погледне, попита:

— Къде?

— На дълъг път — отвърнах.

— Така, както го казахте, изглежда, наистина е дълъг. Не можете ли да го скъсите?

— Не. Пътят е дълъг — рекох аз. — Около две хиляди и шестстотин дни, плюс-минус някой и друг ден и половин следобед.

Той се върна и надникна в колата.

— Толкова далече ли отивате?

— Толкова.

— И в каква посока? Напред?

— Вие не искате ли напред?

Той погледна към небето.

— Не зная. Не съм сигурен.

— Не е напред — казах аз. — А назад.

Очите му леко промениха цвета си. Някаква мигновена, едва доловима промяна като на човек, който през облачен ден излиза от

сянката на дърво в слънчева светлина.

— Назад, значи...

— Някъде между две и три хиляди дни, разделяш на две половин ден, прибавяш или изваждаш един час, вземаш иди даваш назаем една минута, за секундата ще се попазарим — казах аз.

— Бива си ви в езика — рече той.

— Налага се — отвърнах.

— Ама за писател хич ви няма — каза той. — Не знам досега писател да го е бивало и в приказката.

— Туй ми е спънката.

— Назад? — Той претегли думата.

— Обръщам колата — казах аз. — И тръгвам назад по пътя.

— Не с мили, а с дни?

— Не с мили, а с дни.

— Такава кола ли е това?

— Така е построена.

— Значи сте изобретател?

— Читател, който случайно изобретява.

— Ако тая ваша кола работи така — това вече е кола!

— На вашите услуги — казах аз.

— И като стигнете там, дето отивате — каза старецът, като сложи ръка на вратата и се облегна неволно, но забелязвайки какво е направил, отдръпна ръка, изправи се в цял ръст и продължи: — Къде ще бъдете?

— На 10 януари 1954 година.

— Хм, голяма дата — каза той.

— Беше и е. А може да стане и още по-голяма.

Без да помръдне, очите му направиха още една стъпка навън от сянката, към по-пълната светлина.

— И къде ще бъдете на този ден?

— В Африка — отвърнах.

Той мълчеше. Устните му не потрепнаха. Очите му не се промениха.

— Недалеч от Найроби — добавих.

Той бавно кимна.

— Африка, недалеч от Найроби.

Аз чаках.

— И като стигнем там, ако отидем? — попита той.

— Там ще ви оставя.

— И после?

— Ще си останете там.

— И после?

— Това е всичко.

— Това е всичко?

— Завинаги — казах аз.

Старецът въздъхна, пое си въздух и прокара ръка по ръба на вратата.

— Тази кола — каза той — някъде по пътя в самолет ли се превръща?

— Не знам — отвърнах.

— Някъде по пътя вие в мой пилот ли ще се превърнете?

— Би могло. Никога досега не съм правил това.

— Но искате да опитате?

Кимнах.

— Защо? — попита той, наведе се и впи очи в лицето ми с ужасно напрегнат, пълен с тиха ярост поглед. — *Защо?*

Старче, помислих си аз. Не мога да ти кажа защо. Не ме питай.

Той се отдръпна, усещайки, че е стигнал твърде далеч.

— Това не съм го казвал — рече той.

— Не сте го казвали — отвърнах.

— И като насочите самолета за принудително кацане — каза той, — този път малко по-различно ли ще приземите?

— Да, по-различно.

— Малко по-рязко?

— Ще видя какво може да се направи.

— И мен ще ме изхвърли, но с останалите всичко ще бъде наред?

— Шансовете са на наша страна.

Той погледна нагоре към хълма, където нямаше никакъв гроб. Погледнах и аз нататък. И той може би се досети, че там е било копано.

Втренчи се отново в пътя, в хълмовете и морето отвъд хълмовете, което не се виждаше, и в континента отвъд морето.

— Хубав ден споменахте.

— Най-хубавия.

- Пък и часът добър, че и секундата.
- Наистина по-добър няма да намериш.
- Струва си да се помисли за това.

Ръката му лежеше на ръба на вратата, не облягайки се, а изпитателно, усещаше и докосваше, трепетно нерешителна. Но очите му вече бяха изцяло в светлината на африканското пладнe.

- Да.
- Да? — попитах.
- Мисля си — продължи той, — да взема да се кача с вас.

Изчаках едно туптене на сърцето, после се пресегнах и отворих вратата.

Той мълчаливо седна на предната седалка и затвори вратата тихо, без да я хлопва. Седеше си там, много стар и много уморен. Чаках.

- Потегляйте — каза той.
- Запалих мотора и леко потеглих.
- Обръщайте — каза той.
- Обърнах колата, готова да поеме обратно по пътя.
- Това наистина ли е такава кола?
- Наистина точно такава.

Погледна навън към земята, хълмовете и далечната къща.

Чаках със запален мотор.

— Като стигнем там — обади се той, — ще си спомните ли едно нещо...?

— Ще се опитам.

— Има една планина... — почна той и спря. Седеше неподвижно, с безмълвна уста и не продължи повече.

Но аз продължих вместо него. Има една планина в Африка на име Килиманджаро, мислех. И на западния склон на тази планина веднъж бил намерен изсъхналият и вкочанен труп на леопард. И никой досега не е обяснил какво е търсел леопардът на такава височина.

На този същия склон и ще те оставим, мислех си, там, на Килиманджаро, близо до леопарда; ще напишем името ти и под него — никой не знаеше какво е правил тук, толкова високо, но той е тук. И ще напишем датите за роден и починал, и ще се спуснем обратно долу в знойната лятна трева и нека само тъмнокожите воители, белите ловци и бързоногите окапи знаят този гроб.

Старецът засенчи очи и погледна пътя, лъкатушещ нагоре към хълмовете. После кимна.

— Да тръгваме — каза той.

— Да, Папа — отвърнах.

И потеглихме бавно нататък, аз — зад кормилото, а до мен старецът и докато се спускахме по първия хълм и се изкачвахме по следващия, слънцето се показва цялото и вятърът замириса на огън. Движихме се като лъв през висока трева. Реки и потоци проблясваха край нас. Доця ми се да можехме да поспрем за един час, да погазим във водата и да половим риба, да се излегнем край потока и да изпържим рибата, да си поприказваме или да не приказваме. Но спрехме ли веднъж, повече никога нямаше да можем да продължим. Дадох газ. Моторът нададе разярен, възхитителен рев на звяр. Старецът се засмя.

— Голям ден ще бъде! — възкликна той.

— Велик.

Зад нас оставаше пътят, мислех си. Какъв ли трябва да е сега? Ами сега, когато изчезваме? А сега, когато вече сме си отишли? И сега, когато пътят остава празен. Слънчевата долина — спокойна под слънцето. Какво ли ще е сега, след като сме си отишли?

Вдигнах до деветдесет.

И двамата закрепяхме като хлапаци.

Не зная какво беше по-нататък.

— За бога — каза към края старецът. — Знаете ли, имам чувството, че... летим?

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.